

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző: .....

Cím: *Budapest kulturháza*

Forrás: .....

Bp

(Hely)

Világ

1911. 8. 13.

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Osztályozás

Tárgy

027.42

Hely

Idő

Személy

Helyszám

027.42(439) Bp. 1911

Budapest kulturháza

Budapest, augusztus 12.

Néhány napja rövid hír huzódott meg a napilapok hasábjain: Budapest székesfőváros Lajta Béla építész megbizta a Tisza Kálmán-térre építendő könyvtár és kulturház felépítésével. A híreske mögött Budapest és Magyarország életében szinte páratlan kulturtörténeti esemény huzódik meg, melyet érdemes bővebben és közelebbről megtekinteni.

Budapest fejlődése az utolsó évtized alatt hirtelen és egészen sajátos jellegű irányt vett. Magyarország, évszázados agrár-feudális jellege miatt, egész életberendezkedésével lassan, nehézkesen haladt és halad előre. Századokkal maradtunk el a nyugati élet és kultúra mögött és csak dőcögve, vontatottan mászunk német szomszédaink után. De a kapitalisztikus világfejlődés, amely az egész civilizált, sőt a nem civilizált világot is átjárta, magával ragadt bennünket. Ma Budapesten virágzásnak induló ipari és kereskedelmi élet van, nagyszabású ipari termelés, gyorsan fejlődő bankélet, lüktető, talán túltermés nagyvárosi nekibuzdulás.

Az átalakulás rendkívül hirtelen következett be. Más országokban is alakultak nagy városok, sokkal nagyobbak, mint nálunk, de ott a fejlődés vagy századok lassu, rendszeres történelmi munkájának eredménye volt, amely tehát a népesség egész széles rétegébe lassan és egyenletesen szivárgott be, vagy teljesen szűz talajon fejlődött, ahol a kapitalisztikus, modern, nagyüzemi élet kohójában már megfőtt, átalakult embertömeg volt úgy a dolgozók, mint a dolgoztatók leteleplülő sokasága. Például Amerika városaiban

Budapesten az átalakulás hirtelen, egyetlen fordulattal történt. A fejlődés rendkívül gyors üteménél fogva a város népességének egész lelki élete nem tudta nyomon követni ezt a száguldoan gyors fejlődést. A feudális-agrár gondolkodásu, konzervatív hajlamu, tudatlan, lassu észjárásu lakosság, amely gyors növekedésében a jó patriarkális vidékből nyerte a szaporodást, nem tudott lépést tartani a haladással. Ezért nagy életellentétek támadtak a viszonyok és az emberek életmódja közt. A lakosság kicsinyes, kispolgári, csak magának élő, csak a saját udvarán gondolkodó, mások életérdekével, a társadalmi életösszefüggésekkel nem törődő, holott a fejlett kapitalizmusnak nyugatról átvett formája olyan embertömeget követel, melynek van érzéke a társadalmi összérdekek iránt, mely saját és mások munkájában, életében a szociális tevékenységet meg tudja érezni, amely, amint munkájában a nagyarányu összműködés és nagyszabásu munkafelosztás elvének engedelmeskodik, úgy az életben is kölcsönös kéznyújtással, szervezkedéssel, életberendezkedéssel iparkodik helyét minél jobban betölteni. Ilyen lelkületnek a hiánya teszi a pesti életet más világvárosokénál oly sokszorosan nehezebbé, sivárabbá, nyomorultabbá. Jórészt e szociális érzék teljes hiánya munkásnál, munkaadónál egyaránt a forrása a sok társadalmi bajnak: lakásnyomornak, élelemzsunak, csalásnak, hihetetlen kizsákmányolásnak, oly számos balesetnek s az életünket nyomorító oly sok apró kimélettenségnek.

Ezen a végtelen bajon akar segíteni a főváros új kulturháza: a tömegek tanítását akarja kezébe venni, hogy tanítással befolyásolja, alakítsa, építse

a lakosság egész lelki életét. A munka természetesen a főváros iskoláiban kezdődik, de a rövid idő, míg a gyermek iskolába jár, nem elég arra, hogy évtizedek mulasztását pótolja. Az iskolából kikerültek, serdültek, idősebbek belső világát, életnézetét is idomítani kell és pedig nemcsak az alsóbb néposztályét, hanem a szociális kultúra tekintetében sokkalta elmaradottabb félművelt s részben egész műveletlen középosztályét is. Ennek eszköze a modern, nagyvárosi életigényeknek tartalomban, felszerelésben egyaránt megfelelő könyvtár, ahol a munkától eláradt emberek tömege épugy megtalálja otthonát,

mint a kulturmunkát irányítani hivatott tudós vagy kulturember.

Szabó Ervin, a főváros könyvtárának vezetője, készítette nagy gonddal, szeretettel, körültekintéssel az építési programot s tüzte ki a megoldandó feladatot. Lejárt a pályázat, megtörtént a határozás és ma holnap Lajta Béla kiállított terve alapján megkezdődik az építkezés is.

Az építészeti feladat, mely itt megoldásra vár, rendkívül nehéz. Mindenekelőtt az épület kiterjedésének rendkívüli nagyságánál fogva, de főképp a megoldásra váró feladatok sokfélesége miatt.

Lajta nagyszabásu terve biztos kézzel fogja meg a feladatot. Nem zárt épületet csinál, hanem egy nyitott épületcsoportot. Öt részre oszlik az épület. A tengelyt egy a város fölé emelkedő csillagvizsgáló torony adja, honnan egy 80—90 méter hosszú, hatalmas, oszlopokkal tagolt épülettest huzódik. Ebben lesznek a kulturmunka számára az előadótermek, a könyvtár sokféle olvasóterme, a hivatálos helyiségek, műhelyek, laboratóriumok. Az épületrész nem

törekszik a magasba, hanem vizirányos kiterjedésben iparkodik a szükségleteknek megfelelni. Az épületnek ez a teste megtört patkóalakban vonul tovább és egy harmadik, különálló tömegben végződik, mely az előbbivel belül szerves összeköttetésben van, de kívül külön architektónikus tömeget ad. Ez a könyvtár raktárát foglalja magában; felépítése, belső berendezése a modern technika minden eszközével lesz felszerelve, de kívülről is magán hordja feladata bélyegét. Nyolc alacsony ($2\frac{1}{2}$ méteres) emelet rakódik egymás fölé, világos, átlátszó, szinte tiszta üvegépület a modern világvárosi áruház modorában.

A csillagvizsgáló másik oldalán van a népházzal kapcsolatos másik két intézmény: a kiállítási csarnok és a színház-zeneterem épülete. Az előbbi zárt jellegű, monumentális, tömör építmény, az udvar és utca felől szobrokkal ékes homoru fülkékkel diszitve, a karcsu, magas Campanile lábánál. Mellette, a könyvraktárral szemben, az épületcsoprt tulsó végén áll a jó akusztikájú, amiteátrális nézőtérű színház, népies zenei, művészi, modern színházi előadásokra, nagyszabásu meetingekre, fogadásokra egyaránt alkalmas. Az épületcsoprt keskeny oldala az új színházzal néz szembe, a hosszú homlokzat a térre néz, aztán megtörik a Népszínház-utca felé; a másik oldalon, a Campanilén túl ismét megtörik, majd a színházzal és a belőle kinyíló pompás loggiával itt is a Népszínház-utca felé vonul.

A könyvraktár tömege kissé előreugrik és közte meg a loggia közt a tágas, rendezett Népszínház-utcából egyenest az épületcsoprt tengelye, a torony felé nagyszerű bejárat nyílik a pompás, festői épületekkel szegélyezett, szobrokkal diszitett cour d'honneur-re. Aki ismeri a Louvre régi terveit, ahol még az első udvar nem volt teljesen lezárva, a Bourbonok építkezését, vagy aki lassan, sétáló szemlélődéssel közeledett a Champs-Elysées felől a

Tuilléria-kerten át a Louvre második, ma is nyitott épületcsoportja felé, csak az tudja ennek az építésselrendezésnek igazi monumentális nagyszerűségét elgondolni. Amellett ez a művészi elrendezés a célszerűség szolgálatában is áll. Épp azáltal, hogy az épületek nyílt udvar körül csoportosulnak, volt lehetséges minden épületrészt külön-külön kiképzett bejárattal hozzáférhetővé tenni. A sokféle szükséglet így akár egyidőben is kényelmesen kielégíthető, az épület minden része egyszerre befogadhatja az emberek áráját és kibocsájthatja; a kulturmunka minden szünet, részleges üzemmegszakadás nélkül folyhatik, mint a hatalmas gyárakban, kohókban, bányákban.

Az épület alaprajza, felépítése, belső berendezése kell, hogy a külsőnek, a célnak, a nagy társadalmi és művészeti feladatnak megfelelő legyen. Itt majd több kéz összeműködésére lesz szükség. A vezetés, organizálás Lajta Béla és Szabó Ervin kezében lesz, akik bizonyára egész fejjel és egész szívvvel együtt fognak dolgozni, a művész-munkás és fejlett szociális érzékű kultur-munkaadó, hogy a nagyszabásu, nagyjelentőségű kulturmunkát végző intézmény hivatásához méltó épületköntösben szolgálja feladatát. Így époly jelentékeny kulturintézménynyel, mint amily nagyszabásu művészeti emlékekkel fogunk gazdagodni.

K. H.